

Nr 72.

Av herr **Lindman m. fl.**, om ändring i Kungl. Maj:ts förslag till löneroglering för chefen för byggnadsstyrelsens byggnadsbyrå m. m.

Under ett skede, då av tvingande skäl kravet på sparsamhet med statens såväl som med kommuners och enskildas utgifter allmänt omfattas, är det naturligt att detta krav icke minst måste riktas mot sådan byggnadsverksamhet, huvudsakligen av improduktiv art, som utan större våda synes kunna uppskjutas till gynnsammare tider. Enbart för husbyggnader av olika slag synes emellertid statsverkspropositionen upptaga nya anslag, som — fränsett de affärsdrivande verken — komma att röra sig om åtskilliga tiotal millioner kronor. Delvis äro dessa anslag givetvis konsekvenser av föregående beslut, som icke utan stor olägenhet kunna ändras eller förhalas, och i andra fall kan det möjligen visa sig önskligt att bedriva vissa byggnadsarbeten till motverkande av alltför svår arbetslöshet.

Vad som emellertid under rådande förhållanden särskilt manar till eftertanke är den tendens till stegring i anspråk på byggnadernas utrymmen och beskaffenhet, den »byggnadslyx», som enligt uppgift från skilda delar av landet synes göra sig gällande. Anmärkningen torde drabba icke blott statens utan även kommuners och enskildas byggnadsverksamhet och det torde därför ej minst med hänsyn till risken för återverkningar vara av vikt, att frågan för statens vidkommande sorgfälligt prövas i samband med de olika anslagskraven i årets statsverksproposition.

Sparsamhet vid byggnadsarbeten kan tydligen utövas dels genom uppskov med nybyggnader eller inskränkningar av deras utrymmen, dels genom planmässighet, enkelhet och ekonomisering i utförandet.

I förstnämnda avseenden har man sålunda främst att undersöka i vilken grad de olika nybyggnaderna just nu kunna anses nödvändiga och vidare i vad mån en minskning av föreslagna utrymmen kan ifrågakomma. Så till exempel har riksdagen vid ett par tillfällen under senare år avslagit framställningen om nybyggnader för överläkare vid sjukhus samt för rektor vid folkskoleseminarium i avvaktan på vidare utredning och framför allt billigare byggnadskostnader. Nu kan det inträffa att statens verkliga kostnader för bostaden skulle bli lika stora som eller större än vederbörande tjänsteinnehavares ordinarie löneförmåner.

Ett liknande fall förekommer i årets statsverksproposition, nämligen anslag till direktörsbostad vid Allmänna barnbördshuset i Stockholm för en kostnad av 175,921 kronor. Senast år 1910 avslög riksdagen en framställning om ett anslag av 45,000 kronor för samma ändamål. Byggnaden omfattar 11 rum och kök (12 »eldstäder») och kostnaden utgör således ej mindre än 14,660 kronor pr »eldstad». Som motiv för bostadens till synes betydande storlek åberopas bl. a., att den likväl blir ej obetydligt mindre än de bostäder Stockholms stad låtit uppföra åt överläkare vid Långbro och Söderby, något som i och för sig visar de betänkliga följderna av dylika jämförelser och manar till allmän återhållsamhet ifråga om utrymmesanspråk m. m. Med ifrågavarande direktörsbostad synes utan större olägenheter kunna anstå i avvaktan på ytterligare utredning och gynnsammare byggnadspriser. Även ifråga om övriga till- och ombyggnader vid barnbördshuset, föranledda av den gynekologiska klinikens överflyttande från Serafimerlasarettet och medförande en kostnad av sammanlagt 1,285,000 kronor förutom anslag till inredning och utrustning, måste man ifrågasätta om tidpunkten nu är den lämpliga. Jämväl departementschefen förklarar sig endast med stor tvekan hava framlagt ärendet under nuvarande brydsamma tider.

Ett annat exempel föreligger i ett förslag under femte huvudtiteln om inköp och inredande i befintlig byggnad av bostad samt uppförande av ekonomibyggnad åt landsfiskalen i Arjeplogs distrikt för en kostnad av 43,500 kronor. Bostadshuset skulle inrymma expeditionslokal, arkiv samt 6 rum och kök. Enligt ett mindre omfattande förslag skulle kostnaden nedbringas till 38,100 kronor eller med 5,400 kronor, vilket emellertid avstyrkes av departementschefen »med hänsyn till den försämring av bostaden och det ofullständiga ekonomiska utnyttjande av byggnaden, som sistnämnda inskränkning innebär». Ärendet är i och för sig av mindre betydelse, men det inses lätt, att en dylik frikostighet i längden kan medföra nog så betydande konsekvenser genom därav föranledda jämförelser från andra statstjänstemäns sida.

Vidare må i detta samband erinras om de ej sällan hörda klagomålen över onödigt höga anspråk på kommunerna ifråga om folkskolebyggnader på landet och därtill hörande bostäder, grundade på k. kungörelsen nr 792 år 1918. Denna fråga torde i annat samband bliva föremål för riksdagens prövning.

Ett annat område, där större planmässighet och sparsamhet enligt uppgift skulle kunna åstadkommas, är de genom domänstyrelsens försorg uppförda jägmästarebostäderna, vilka således böra göras till föremål för undersökning.

Från statsverkspropositionen må slutligen ytterligare endast antecknas, hurusom Kungl. Maj:t för uppförande av folkskolebyggnader i Porjus enligt av vattenfallsstyrelsen upprättade ritningar föreslår beviljande av ett låneunderstöd av 570,000 kronor till Jockmocks kommun, vars beviljande givetvis måste göras beroende av särskild granskning, huruvida ett omedelbart och synnerligen angeläget behov av ett så betydande låneunderstöd verkligen kan anses föreligga.

Det torde knappast behöva betonas att förenämnda byggnadsföretag här åberopats såsom exempel av olika typer ur statsverkspropositionen och att därmed något ställningstagande till andra nybyggnadsförslag i statsverkspropositionen givetvis icke skett.

I kvalitativt hänseende kan sparsamheten såsom ovan antytts utövas under olika former: enkel utstyrel, ändamålsenlig disposition av utrymmen, ekonomisering med material och, i konstruktivt avseende, ett väl organiserat utförande. Ifråga om byggnadernas utstyrel torde någon egentlig lyx numera sällan förekomma. I övriga här nämnda punkter torde med större skäl kunna frågas i vad mån man i statens byggnadsverksamhet ännu uppnått den planmässighet och sparsamhet, som riksdagen vid åtskilliga tillfällen efterlyst och som framför allt åsyftades vid den år 1917 — efter en mycket ingående utredning genom särskilda sakkunniga — beslutade omorganisationen av överintendentsämbetet, numera *byggnadsstyrelsen*. Det kan vara av intresse att ur första utskottets utlåtande nr 15 vid 1917 års riksdag återgiva följande uttalanden om de ledande synpunkterna vid omorganisationen.

Riksdagens tidigare uttalanden sammanfattar utskottet sålunda (sid. 4—5): »De sålunda framställda anmärkningarna hava givetvis bottnat i den fortgående stegringen av utgifterna för samma verksamhet och strävan att i möjligaste mån begränsa dessa utgifter. Bortsett från de så att säga mera fristående anmärkningarna mot något visst byggnadsföretag är det två huvudsakliga anmärkningar, som i nämnda syfte gjorts, nämligen mot bristande planmässighet vid statens byggnadsverksamhet

och mot bristande sparsamhet vid de särskilda statsbyggnadernas uppförande. Bristen i planmässighet skulle sålunda förnämligast yttra sig dels däri, att byggnadsbehov för särskilda statsändamål tillfredsställdes vart för sig utan hänsyn till, huruvida flera dylika behov skulle kunna till byggnadskostnadernas nedbringande genom ett och samma byggnadsföretag avhjälpas, dels däri, att statens byggnadsverksamhet utövades skäligen ojämnt och ofta så, att den icke blott icke komme att infalla å tider, som från statsfinansiella och samhällsekonomiska synpunkter vore lämpligast, utan tvärtom å tider, som vore mindre lämpliga ur nämnda synpunkter, dels slutligen däri, att erfarenheter och rön, som gjorts vid ett av staten utfört byggnadsföretag, mången gång icke komme att tillgodogöras vid sedermera utförda statsbyggen. Såsom medel att råda bot för de anmärkta förhållandena ha dels anbefallts att, då fråga är om uppförande av byggnader för statsverkets räkning, under övervägande skulle tagas, huruvida icke genom ett och samma byggnadsföretag flera offentliga institutioners behov av nya lokaler skulle kunna tillgodoses, för vilket ändamål ävensom för undanröjande av ovan sist anmärkta olägenhet m. m. särskild statistik över statsverkets lokalbehov m. m. skulle föras, dels ock ifrågasatts, att statens hela byggnadsverksamhet skulle förläggas under *en* central myndighets ledning. Beträffande den bristande sparsamheten vid statsbyggnadernas utförande skulle densamma yttra sig bland annat däri, att byggnaderna försågos med obehövliga och kostsamma ornamentala utsmyckningar samt att hallar, trappuppgångar och även andra utrymmen tilltoges onödigt rymliga.»

Utskottet åberopar därefter, hurusom sakkunnige övervägt en centralisering av *all* statens byggnadsverksamhet men åtnöjt sig att förorda en partiell sådan, och fortsätter (sid. 6): »Såsom de egentliga och över hela området av statens husbyggnadsverksamhet nående medlen mot de nuvarande missförhållandena vid berörda verksamhet föreslås emellertid dels och i främsta rummet förberedande utredning av de särskilda byggnadsfrågorna, dels granskning av uppgjorda ritningar och förslag, dels ock ett slags inspektion vid byggnadsarbetenas utförande, allt grundligare och allsidigare än under nuvarande förhållanden kan ske och, i vissa principiella avseenden, lagt i händerna på *en* myndighet, nämligen överintendentsämbetet, så att å ett enda centralt ställe skulle kunna vid varje tidpunkt lätt erhållas en samlad överblick av statens byggnadsverksamhet så väl av den redan fullbordade och pågående som av den under den närmaste tiden förestående, något som under nuvarande förhållanden icke kan åstadkommas utan ingående och tidsödande undersökningar hos ett stort antal verk och myndigheter.»

Efter att hava omnämnt det för nämnda ändamål föreslagna inrättandet inom byggnadsstyrelsen av en fortlöpande byggnadsstatistik och ett centralt statsarkiv för ritningar framhåller utskottet (sid. 7): »Ehuru i och för sig av nytta för den offentliga byggnadsverksamheten skulle det egentliga gagnet av nämnda åtgärder, såsom ovan antytts, vara att sätta överintendentsämbetet medel i händerna att så utföra den på ämbetet lagda förberedande utredningen, granskningen och inspektionen av byggnadsföretag för statens räkning, att denna ämbetets verksamhet bleve av åsyftad effekt för statens husbyggnadsväsen», och vidare (sid. 7): »Ändamålet med den omläggning av statens byggnadsväsen, som sålunda ifrågasatts, är, i korthet sagt, att skapa ett enande och sammanhållande band mellan statens samtliga husbyggande organ i denna deras egenskap, vilket skulle ske genom den principiella förändringen i överintendentsämbetets ställning till statens husbyggnadsväsen i allmänhet, att ämbetet, som nu i regel endast i särskilda fall och då efter befallning av Kungl. Maj:t eller hänvändelse från annan vederbörande myndighet befattar sig med byggnadsföretag för statens räkning, hädanefter skulle som regel i större eller mindre grad deltaga i varje statens husbyggnadsföretag, särskilt i den för företaget grundläggande förberedande utredningen.»

Det är så gott som uteslutande den inom byggnadsstyrelsen inrättade *byggnadsbyrån*, som fått sig anförtrott att förverkliga ovan angivna syftemål; övriga byråer: intendentsbyrån, kulturhistoriska byrån, stadsplanebyrån och administrativa byrån, beröras föga av den här föreliggande frågan. Byggnadsbyråns uppgifter hava av Kungl. Maj:t i överensstämmelse med sakkunniges förslag angivits omfatta (prop. nr 258 till 1917 års riksdag, sid. 213—214):

»Utredningar med skissritningar, kostnadsförslag, eventuella uppgörelser om tomtplats m. m. rörande anskaffande av lokaler för statsverkets räkning;

utredningar i vilken ordning förestående nybyggnader böra företagas; organiserandet av byggnadsföretag, som skola av ämbetet utföras; uppgörelser med arkitekter, byggnadschefer och kontrollanter; granskning av entreprenadhandlingar (ritningar, beskrivningar, kontrakt); träffande av uppgörelser med entreprenör och leverantörer för avslutande av kontrakt;

övande av tillsyn över byggnadsföretag, som utföras genom ämbetet; frågor om ändringar (tillägg och avdrag), besiktningar, slutsyn samt räkningsgranskning rörande ämbetets under uppförande varande byggnader;

granskning, eventuellt omarbetning, av sådana ritnings- och kostnadsförslag, som icke utarbetats inom ämbetet men skola av ämbetet granskas med eller utan Konungens efterföljande prövning, för så vitt det ej gäller kyrkor och andra byggnader av kulturhistoriskt värde;

utlåtanden om författningar rörande statens byggnads-, upphandlings-, entreprenadväsende o. dyl., rörande frågor av husbyggnadsteknisk innebörd, såsom säkerhetsanordningar vid husbyggen m. m.;

upprättande i fall av uppdrag av normaltyper för vissa slag av byggnader;

utfärdandet av »allmänna bestämmelser» i fråga om organisering av statens byggnadsföretag, kontraktsbestämmelser, arbetsbeskrivningar, materialier, arbete och kontrollen över utförandet av husbyggnadsarbeten m. m.;

infordrande, ordnande, bearbetande, eventuellt redigerande för publicering av statistiska uppgifter rörande statens byggnader och tomter, rörande statens verks och institutioners behov av ökade utrymmen, rörande nybyggnader samt rörande statens hela pågående husbyggnadsverksamhet, ävensom utarbetande av de förslag, som härav kunna förmedlas;

undersökningar och provningar av materialier och konstruktioner; ordnande och vidmakthållande av en typsamling av byggnadsmaterialier;

insamlande, ordnande och bearbetande av uppgifter rörande av andra myndigheter eller enskilda gjorda prov, undersökningar och erfarenheter beträffande materialier och konstruktioner, ävensom uppgifter å å-pris på alla byggnadsmaterialier och arbeten från olika delar av landet; författande av byggnadsbyråns årsredogörelse;

handhavandet av den byrån tillhörande delen av ämbetets ritningsarkiv, planschverk, boksamling m. m., samt av det byggnadsstatistiska materialet, de byggnadstekniska uppgifterna och prisuppgifterna å byggmaterialier, m. m.»

De synpunkter och strävanden till planmässighet och sparsamhet, som sålunda tagit sig uttryck i de sakkunniges förslag och riksdagens beslut, äga helt visst fortfarande sin fulla giltighet. Det är icke avsikten att här rikta något klander mot byggnadsstyrelsen för det sätt, varpå den söker förverkliga ifrågavarande strävanden, detta redan av den anledningen, att organisationen endast är några år gammal. Men frågans ej minst i dessa tider framträdande betydelse och de alltjämt hörda anmärkningarna om bristande sparsamhet göra det icke förty angeläget, att riksdagens redan nu söker såvitt möjligt vinna upplysning om verk-

ningarna av reformen och utsikterna för uppnående av det åsyftade resultatet. Det får icke anses uteslutet, att brister i organisationen redan framträtt, exempelvis genom att man möjligen icke kunnat förfoga över tillräckligt högt kvalificerade, jämväl praktiskt och ekonomiskt erfarna arbetskrafter för det synnerligen maktpåliggande initiativ- och organisationsarbete, som enligt ovanstående redogörelse påvilar särskilt styrelsens byggnadsbyrå. Skulle så vara förhållandet böra dessa brister snarast utredas och avhjälpas, även om därigenom skulle vållas någon ökning av lönestaten, som dock blir av underordnad betydelse med hänsyn till de mycket betydande värden det gäller att hushålla med.

Nu föreligger vid riksdagen förslag till definitiv *lönereglering* även för byggnadsstyrelsen. Därvid har på goda grunder och i överensstämmelse med vad som tidigare ställts i utsikt föreslagits, att byggnadsstyrelsens chef för framtiden må tillsättas genom förordnande på viss tid (6 år) mot ett arvode av 19,000 kronor. Detta innebär en väsentlig höjning av den nuvarande lönen, ehuru höjningen vid jämförelse exempelvis med de väsentligt högre arvoden till post- och telegrafverkens chefer kan sägas vara ganska knappt tillmätt i förhållande till befattningens krävande natur.

För byggnadsbyråns chef liksom för styrelsens övriga byggnadsråd och byråchefer föreslås placering i 20:e lönegraden med en lön av 10,500 à 11,940 kronor, innebärande en relativt obetydlig förbättring av nuvarande villkor. Här synes en rättelse vara av nöden. Utan att vilja underskatta de övriga byggnadsrådets var för sig viktiga uppgifter synes en jämförelse dock giva vid handen, att på byggnadsbyråns chef vilar en särskilt maktpåliggande arbetsbörda. Det föreligger starka skäl att för en befattning av så krävande tekniskt-ekonomisk och organisatorisk natur tillämpa den i likartade fall alltmer vanliga utvägen med förordnande på viss tid. Som skäligt arvode synes man därvid kunna fastställa det för distriktschefer vid statens järnvägar nyligen bestämda, eller 16,000 kronor per år.

Vad ovan föreslagits beträffande ändringar i Kungl. Maj:ts proposition rörande vissa nybyggnader göres samtidigt till föremål för yrkanden i särskilda motioner. Här vilja vi med hänvisning till förestående motivering hemställa, att riksdagen måtte besluta,

1:o att, med ändring av Kungl. Maj:ts förslag till avlöningsreglemente 1 avd. 2 kap. 5 § och den till 3 kap. 8 § hörande bilagan med tjänsteförteckning, chefen för byggnadsstyrelsens byggnadsbyrå skall till-

sättas genom förordnande på viss tid med ett arvode, för år räknat, av 16,000 kronor;

2:o att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande dels skäligt normalt bostadsutrymme för de befattningshavare inom olika grader, åt vilka staten skall tillhandahålla bostad, dels ock i vad mån den genomförda omorganisationen av byggnadsstyrelsen medför eller kan väntas medföra åsyftad planmässighet och sparsamhet i utförandet av statens husbyggnadsarbeten, jämte de förslag som möjligen av utredningen föranledas.

Stockholm den 20 januari 1921.

<i>Arvid Lindman.</i>	<i>P. Nilsson</i> i Bonarp.	<i>David Norman.</i>
<i>John Erlansson.</i>	<i>B. Corneliusson.</i>	<i>Sven Lübeck.</i>
<i>Karl Starbäck.</i>	<i>Carl Arv. Andersson.</i>	<i>Malte Sommelius.</i>
<i>Torst. Thorsell.</i>	<i>Edvard Lithander.</i>	<i>N. E. Nilsson.</i>
<i>Nils Winkler.</i>	<i>Valfrid Eriksson.</i>	<i>Alex. Thore.</i>
<i>Adolf Wallerius.</i>	<i>F. Block.</i>	<i>J. Clemedtsen.</i>
<i>Richard Hermelin.</i>	<i>J. Fjellman.</i>	<i>Pehr Aug. Andersson.</i>
<i>K. Bergström.</i>	<i>Edvin Leffler.</i>	<i>Bj. Holmgren.</i>
<i>Erik Nylander.</i>	<i>A. P. Gustafsson.</i>	<i>Per Pehrsson</i> i Göteborg.
<i>C. A. Björkman</i> i Långhem.	<i>Walter Kant.</i>	<i>P. M. Olsson.</i>
<i>Joh. G. Svensson.</i>	<i>C. J. Öberg.</i>	<i>Carl Hederstierna.</i>